

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

NOTAT - FOR OPPFØLGING

Til:
Dialog- og Utviklingsavdelingen

Fra:
Arshad Khan

Vår ref.
10/1947-5/SF-471, SF-520.2, SF-711,
SF-900//AKH

Dato:
26.02.2011

UFORHOLDSMESSIG BYRDEFULLT FOR SKOLE Å SIKRE UNIVERSELL UTFORMING AV SKOLENS BYGG

Saken gjaldt Åsly skole, som på grunn av byggetradisjoner fra 1960-årene om å bygge inn i terrenget og nye tilbygg har flere plan og halvetasjer. Det er for det meste bare trapper mellom disse nivåene, noe som begrenser tilgjengeligheten for personer med nedsatt bevegelsesevne.

Skolen viste til kommunens vedtak om utredning og tiltak for å sikre universell utforming av skolene. Noen tiltak var allerede gjennomført. Universell utforming av denne skolen var beregnet til 17 mill. kroner, og gjennomføringen ville derfor ta noe tid.

Ombudet konkluderte med at skolen ved gjennomføring av de planlagte tiltak ikke handlet i strid med plikten til universell utforming.

SAKSNUMMER: 10/1947

LOVANVENDELSE: DISKRIMINERINGS- OG TILGJENGELIGHETSLOVEN § 9

HELE UTTALELSEN, DATERT 28.02.2011

OMBUDETS UTTALELSE

SAKENS BAKGRUNN

Likestillings- og diskrimineringsombudet bygger på partenes skriftlige redegjørelser i sin fremstilling av sakens bakgrunn.

Saken gjelder tilgjengelighet til Åsly skole i Rissa kommune i Sør-Trøndelag. Skolen ble etablert på det nåværende området i 1958. Den nye skolen fikk navnet Åsly barneskole og Åsly ungdomsskole. I 1995 ble skolene slått sammen og fikk navnet Åsly skole. Skolen har gjennomgått flere byggetrinn. Det siste kom i 1997 med tilbygget som skulle romme seksåringene. Skolen har i dag flere plan og halvetasjer med trappetrinn.

PARTENES SYN PÅ SAKEN

I Klagen fremgår det at skolen har rundt 400 elever fra 1. til 10. klasse. Norges Handikapforbund har gjort en befaring på skolen og mener at skolen har manglende universell utforming på flere områder, som fører til at flere klasserom, bibliotek og gymsal er utilgjengelig for mange med nedsatt funksjonsevne.

Rissa kommune har redegjort for forholdene ved Rissa skole. Kommunen anfører innledningsvis at skolen er bygget rundt 1960, da idealet var å bygge inn i terrenget. På grunn av dette er de ulike delene av skolen plassert på mange ulike nivå og halvetasjer, det er flere trapper, ofte med bare tre eller fire trinn mellom etasjene. I alt har skolen 12 ulike plan og bygningen har ikke heis.

Skolen har søkt å løse tilgjengelighetsproblemene ved å bygge ulike skråplan. Ved hjelp av disse kan rullestolbrukere bevege seg over noen av nivåene. Skolen prøver derfor å plassere elever med nedsatt bevegelsesevne i klasserom hvor det er mulig å komme frem til uten hjelp.

Skolen erkjenner at biblioteket i kjelleren er vanskelig tilgjengelig for personer med rullestol og at det ikke finnes handikaptalett alle steder på skolen, blant annet i idrettsbygget. På grunn av dårlig gymsalkapasitet leier skolen Rissahallen som er skolens nærmeste nabo og er universelt utformet.

Kommunen anfører at de er klar over at Åsly skole ikke er i tråd med kravene til universell utforming, men de gjør individuelle tilpasninger for å gi enkeltelever tilgjengelighet til de arealene de skal bruke.

I redegjørelsen viser kommunen også til at de skal gå i gang med et utredningsarbeid kalt "Fremtidas skole i Rissa". Kommunen viser til sak 57/10 hvor kommunestyret vedtok organisering av et to-årig utredningsprosjekt om skolene i kommunen. Kommunen viser også til at det i prosjektmandatet fremgår at utredningsarbeidet skal belyse hvordan skolene i Rissa er rustet til å møte utfordringene med tanke på tilgjengelighet for alle. Etter utredningen skal det avgis en rapport som skal danne grunnlaget for det videre arbeidet.

Rissa kommune viser også til sin økonomi- og handlingsplan for 2011-2014. I denne planen har Kommunalteknikk utarbeidet et overslag over kostnadene med å sikre universell utforming av Åsly skole. Kostnadene for disse tiltakene, herunder installering av heis, døråpnere, HC-toalett og flytting av bibliotek, er beregnet til 17 millioner kroner.

I forbindelse med dette arbeidet viser kommunen til at det skal være bred deltakelse, blant annet fra rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Kommunen viser også til at de har fått hjelp fra HMS-senteret til å gjøre nødvendige tilpasninger ved Åsly skole, i første omgang montering av to automatiske døråpnere og tilpasning av et toalett.

RETTLIG GRUNNLAG

Ombudet kan gi uttalelse om et forhold er i strid med diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § 1 annet ledd nr. 3.

Denne saken reiser spørsmål om virksomheters plikt til å sikre universell utforming, det vil si generell tilgjengelighet, etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9. Offentlige og private virksomheter som brukes av allmennheten har en plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon.

Med universell utforming menes utforming av hovedløsningen i de fysiske forholdene, inkludert informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig, jf § 9 annet ledd. Dette betyr at virksomhetens fasiliteter, som skal benyttes av allmennheten (elever, foreldre osv.), skal utformes på en slik måte at flest mulig får tilgang til de tjenester virksomheten tilbyr. Det er hovedløsningen som skal være universelt utformet. Det vil derfor være i strid med bestemmelsen at det lages egne løsninger for bestemte grupper. Dette gjelder særskilt for løsninger som er stigmatiserende eller nedverdiggende.

Plikten til å gjennomføre tiltak for å sikre universell utforming faller bort dersom virksomheten sannsynliggjør at det vil innebære en uforholdsmessig byrde, jf § 9 tredje ledd. I den konkrete uforholdsmessighetsvurderingen skal imidlertid den positive effekten og viktigheten av tilretteleggingen veies mot kostnader og andre former for belastning tilretteleggingen kan medføre. Lovgiver har bestemt at det særlig skal legges vekt på:

1. effekten av tilretteleggingen for å nedbygge funksjonshemmende barrierer
2. om virksomhetens funksjon er av offentlig art
3. nødvendige kostnader ved tilretteleggingen
4. virksomhetens ressurser
5. sikkerhetsmessige hensyn
6. vernehensyn

Dersom ombudet kommer til at det vil være en uforholdsmessig byrde å rette de påklagede forholdene i tråd med kravene til universell utforming, betyr ikke det at virksomheten kan unnlate å gjøre noe som helst. Virksomheten er uansett forpliktet til å jobbe for best mulig tilgjengelighet for flest mulig.

Etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 13 er det opp til innklagede å sannsynliggjøre at det ikke har forekommet diskriminering i strid med loven.

OMBUDETS VURDERING

Åsly skole er en virksomhet som har plikt til å sikre at virksomhetens hovedløsninger er universelt utformet etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9.

Virksomheten har derfor plikt til å tilrettelegge de deler av virksomhetens fysiske miljø som benyttes av allmennheten (*elever, foreldre eller andre*) på en slik måte at flest mulig, uavhengig av individuelle forutsetninger, har tilgang til virksomhetens tjenester og tilbud.

Når det gjelder skolebygg er det også uttalt i forarbeidene til diskriminerings- og tilgjengelighetsloven at hele bygningsmassen er å regne som rettet mot allmennheten (Innst. O. nr. 68 (2007-2008)). Skolen har derfor plikt til å sikre universell utforming av hele bygningen.

Er krav til universell utforming oppfylt?

Ombudet tar ikke stilling til om skolen som sådan er universelt utformet. Det ombudet skal ta stilling til er om de påklagede forhold, tilgjengelighet til klasserom, gymsal, bibliotek og toalettfasiliteter, hos Åsly skole tilfredsstillende kravet til universell utforming.

I denne saken har Rissa kommune erkjent at de er klar over at skolen ikke tilfredsstillende kravene til universell utforming. Ombudet har også i sin tidligere praksis lagt til grunn at bygninger hvor adkomsten bare er via trapper, så er det i strid med kravet til tilgjengelighet for flest mulig. Dermed er ikke Åsly skole universelt utformet.

Vil krav om universell utforming være uforholdsmessig?

Ombudet må deretter vurdere om Åsly skole ved Rissa kommune har dokumentert at det foreligger omstendigheter som medfører at det vil være en uforholdsmessig byrde å sikre universell utforming av de påklagede forholdene. Det er virksomheten som har bevisbyrden for at det vil være en uforholdsmessig byrde å gjøre skolen universelt utformet.

For det første har kommunen redegjort for at kostnadene i forbindelse med tiltakene som må gjennomføres for å sikre universell utforming av Åsly skole er beregnet til å utgjøre 17 millioner kroner. Skolen mener at det er viktig at utredningen først blir gjennomført før det gjøres store investeringer. Lovgiver har bestemt at det ved uforholdsmessighetsvurderingen skal legges særlig vekt på virksomhetens ressurser. Skoler utgjør en sentral og viktig institusjon i samfunnet hvor det er veldig viktig at hensynet til tilgjengelighet for flest mulig ivaretas, men tiltak og investeringer i den størrelsesorden vil fort kunne anses å være uforholdsmessig byrdefullt.

For det andre har kommunestyret allerede vedtatt et utredningsprosjekt for å belyse hvordan universell utforming på best mulig måte kan ivaretas for skolene i Rissa kommune. Dette utredningsarbeidet skal resultere i konkrete tiltak som etter en politisk beslutning skal iverksettes for å sikre universell utforming av skolene i Rissa kommune. I tillegg har skolen allerede iverksatt noen tiltak for å bedre tilgjengeligheten ved Åsly skole, som montering av elektriske døråpnere og tilpasning av toaletter.

Ombudet mener at en periode på to til tre år for å sikre universell utforming er en lang periode, men på den annen side er dette et omfattende prosjekt og av hensynet til at elevene skal kunne gå på nærskolen sin er det viktig at kommunen foretar en

nøye planlegging av tiltak og bevilgninger slik at i størst mulig grad sikrer universell utforming av Åsly og de andre skolene i kommunen.

På bakgrunn av dette mener ombudet at det på nåværende tidspunkt vil være uforholdsmessig byrdefullt å sikre universell utforming av Åsly skole. Ombudet har i sin vurdering også lagt vekt på at Rissa kommune gjennom sin presentasjon av planlagte tiltak og delvis gjennomførte tiltak, har sannsynliggjort at de er i gang med dette arbeidet og at universell utforming er satt på dagsorden og tas seriøst. Ombudet oppfordrer imidlertid Rissa kommune i mellomtiden til å ha ekstra fokus på og i størst mulig grad søke å finne individuelle tilpasninger som sikrer at elever i rullestol har tilgjengelighet til der de skal være i skolebygget.

KONKLUSJON

Ombudet konkluderer med at de påklagede forhold hos Åsly skole er i strid med kravene til universell utforming, men fordi det på nåværende tidspunkt vil være uforholdsmessig byrdefullt for Rissa kommune å sikre universell utforming av skolen, anses imidlertid ikke disse forholdene som diskriminering. Virksomheten er uansett forpliktet til å arbeide for best mulig tilgjengelighet til det fysiske miljøet i hovedløsninger rettet mot allmennheten.

28.02.2011

Sunniva Ørstavik
likestillings- og diskrimineringsombud

